

KRYSTYNA BOJAŁKOWSKA

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Instytut Języka Polskiego

Wymagania składniowe form trybu rozkazującego we współczesnym języku polskim

(w nawiązaniu do artykułu M. Gębki-Wolak i A. Moroza (2011))*

Słowa klucze: tryb rozkazujący; konotacja; wymaganie składniowe; pozycja składniowa

Key words: imperative mood; connotation; syntactic requirements; syntactic position

1. Wprowadzenie

Tryb rozkazujący w języku polskim we współczesnych opracowaniach gramatycznych i semantycznych na ogół jest rozpatrywany jako kategoria fleksyjna czasownika oraz środek wyrażania określonego typu modalności (zob. np. Laskowski (1998a, 1998b), Wróbel (2001), Saloni (2007a, 2007b)). Brakuje natomiast szerszych badań zgłębiających, czy wymagania składniowe form imperatywnych różnią się od właściwości innych form należących

---

* Ustna wersja niniejszego artykułu została przedstawiona 10.06.2016 r. na konferencji *Walencja czasownika w krajach słowiańskich. Wczoraj i dziś*, która odbyła się na Uniwersytecie Warszawskim. Serdecznie dziękuję wszystkim, którzy zechcieli podzielić się ze mną swoją oceną dotyczącą akceptowalności cytowanych przeze mnie przykładów w czasie tej konferencji, a także poza nią.

do tych samych leksemów czasownikowych. Fragmentarycznie zagadnienie to zostało poruszone przez M. Gębkę-Wolak, A. Moroza (2011), którzy analizowali właściwości składniowe form trybu rozkazującego na przykładzie czasowników BAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ. Zarówno niektóre szczegółowe rozstrzygnięcia dotyczące łączliwości składniowej form rozkaznika wymienionych czasowników, jak i bardziej ogólne wnioski sformułowane przez wymienionych Autorów (zob. p. 2) następują pewnych wątpliwości. W niniejszym tekście obserwacje M. Gębki-Wolak i A. Moroza (2011) zostaną przedyskutowane, a ponowny ogląd zagadnień szczegółowych uzupełniony zostanie o wiele nowych przykładów (p. 3).

1.1. Orientacja metodologiczna

Podobnie jak M. Gębka-Wolak i A. Moroz (2011) bazuję na modelu opisu składniowego wypracowanego w nurcie polskiej składni strukturalnej, przede wszystkim przez Z. Saloniego, M. Świdzińskiego (1998) oraz M. Szuprzyńską (1996a, 1996b). Wymagania składniowe danej jednostki opisuje się poprzez pojęcia *akomodacji syntaktycznej* oraz *konotacji*¹. *Akomodacja syntaktyczna* „jest dostosowaniem się jednej jednostki składniowej do oczekiwań drugiej” (Saloni, Świdziński 1998: 111–112). *Konotacja* natomiast to „zapowiadanie przez daną formę wyrazową innej jednostki składniowej” (Saloni, Świdziński 1998: 232). Jednostka „zapowiadana” to fraza wymagana; jest to „taka jednostka składniowa, która musi być do danej formy wyrazowej dołączona, aby zawierające ją wypowiedzenie było pełne, nieeliptyczne”. W tym ujęciu termin *konotacja* rozumiany jest składniowo, jako „warunki konieczne nieeliptyczności”, a nie semantycznie („warunki kompletności znaczeniowej”). Wymagania składniowe finitywnego centrum zdania ujmowane są w *schemacie zdaniowym zdania prostego*, który cytowani autorzy definiują następująco: „s c h e m a t z d a n i o w y jest abstrakcyjną reprezentacją zdania empirycznego przez zbiór fraz składający się z frazy finitywnej oraz fraz bezpośrednio wobec niej podrzędnych, które są przez nią wymagane” (Saloni, Świdziński 1998: 291–292)².

¹ *Konotacja* jest w językoznawstwie terminem wieloznacznym, na co zwracało uwagę wielu autorów, zob. m. in.: Bartmiński (red., 1988), Nagórko (1993), Zaron (2009b, 2012).

² Na temat *schematów składniowych (zdaniowych)* zob. m.in. w tekstach M. Świdzińskiego (1999), D. Kopcińskiej (2001, 2010) oraz M. Danielewiczowej (2010).

W opracowaniu Z. Saloniego i M. Świdzińskiego (1998) brak pojęcia *pozycji składniowej*. Zdefiniowała je M. Szupryczyńska (1996a, 1996b), według której *pozycja składniowa* to „miejsce składnika zależnego, czyli członu podrzędnego konstrukcji składniowej niewspółrzędnej. Zasadniczym narzędziem pozwalającym ustalić pozycję składniową jest podrzędność w sensie dystrybucyjnym” (Szupryczyńska 1996a: 61). Dana pozycja składniowa może być opisana przez przedstawienie jej alternatywnych realizacji, czyli ekwiwalentów pozycyjnych (równoważników pozycyjnych): „pozycja składniowa może być charakteryzowana formalnie przez zbiór grup, które mogą ją zajmować. Charakterystyka ta odbywa się na podstawie danych empirycznych, czyli sposobu zapełniania danej pozycji w tekstach polskich, ma więc w założeniu charakter aposterioryczny” (Szupryczyńska 1996b: 135).

1.2. Zasób form fleksyjnych trybu rozkazującego

Podobnie jak M. Gębka-Wolak i A. Moroz (2011) w niniejszym tekście uwzględniam jedynie tzw. syntetyczne formy trybu rozkazującego, tj.:

- 2 os. l. poj.: *bój się*;
- 1 os. l. mn.: *bójmy się*;
- 2 os. l. mn.: *bójcie się*.

Przedmiotem uwagi nie są natomiast właściwości składniowe ciągów złożonych z partykuły *niech* i odpowiednich form trybu oznajmującego, np. *niech się boje*, *niech się boi*, *niech się boją*, które są uważane w niektórych opracowaniach za tzw. formy złożone trybu rozkazującego, zob. Tokarski (1951, 1973), Szober (1966), Topolińska (1966), Doroszewski w GOJP (1972), Klemensiewicz (1983), Linde-Usiekiewicz (1990), Bańko (2002) czy Huszcza (2006). Uważam jednak, że z wielu względów lepiej traktować je nie jako formy należące do paradygmatu czasownika, a konstrukcje składniowe. Takie stanowisko zajmują m. in. Bogusławski (1974, 2002, 2009), Saloni (2007a, 2007b), Laskowski (1998a, 1998b) czy Wróbel (2001: 143).

2. Pozycje składniowe wymagane przez formy nieimperatywne oraz przez formy rozkaznika czasowników BAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ wg M. Gębki-Wolak i A. Moroz (2011)

M. Gębka-Wolak i A. Moroz (2011: 64) stwierdzają, że czasowniki BAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ mają podobne właściwości składniowe

i semantyczne, przy czym zauważają, że pewne słowniki języka polskiego notują w odniesieniu do każdego z tych czasowników istnienie więcej niż 1 leksemu i uznają, że „z uwagi na dostrzegalne różnice znaczeniowe i składniowe warto postulować dwa homonimiczne leksemy z komponentem BAĆ SIĘ, por. (a) *Te kwiaty nie boją się mrozu* = ‘są odporne na mróz’ i (b) *Matka bała się mrozu* = ‘czuła, że mróz może być dla niej niebezpieczny’”. W swoich rozważaniach nie biorą pod uwagę ani jednostki realizowanej w (a), ani zwrotów frazeologicznych z ciągiem *bać się*. Uznają też, że nie ma podstaw, „by jako formy homonimicznych czasowników OBAWIAĆ SIĘ traktować wyrażenie *obawiam się* występujące w konstrukcjach *obawiam się o przyszłość córki* i *obawiam się przyszłości córki*, a formy *lękam się* z konstrukcji *lękam się o swój los* i *lękam się swojego losu* – jako wykładniki różnych czasowników LĘKAĆ SIĘ”. Takie stanowisko ze względu na możliwość uzupełniania powyższych czasowników frazami o różnej charakterystyce semantycznej nie jest zupełnie oczywiste³, por parami (1)–(1a), (2)–(2a):

- (1) *Boję się/ obawiam się/ lękam się groźnego psa.*
- (1a) *Boję się/ obawiam się/ lękam się o groźnego psa.*
- (2) *Boję się/ obawiam się/ lękam się o moją córkę.*
- (2a) *Boję się/ obawiam się/ lękam się mojej córki.*

Ze względu na ograniczoną objętość niniejszego tekstu nie podejmuję jednak dyskusji na temat tego, ile leksemów czasownikowych BAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ należałoby wyróżniać.

2.1. Pozycje składniowe wymagane przez formy trybu oznajmującego czasowników BAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ wg M. Gębki-Wolak i A. Moroza (2011: 64–66)

Wymagania składniowe leksemów czasownikowych Z. Saloni, M. Świżdziński (1998: 151) proponują opisywać, uwzględniając właściwości form 3 os. l. poj. w trybie oznajmującym, czasie teraźniejszym lub przyszłym

³ Testy pomocne przy rozróżnianiu znaczeń czasowników polisemicznych proponuje M. Grochowski (1981).

prostym⁴. M. Gębka-Wolak i A. Moroz (2011: 64–66) przyjmują, że formy trzeciej osoby l. poj. trybu oznajmującego analizowanych tu czasowników otwierają dwie wymagane pozycje składniowe: podmiotową, realizowaną przez frazę nominalną w mianowniku (NP_{nom}) oraz wymaganą pozycję niepodmiotową, która może być realizowana alternatywnie przez frazy sześciu typów: nominalną dopełniaczową (NP_{gen}), bezokolicznikową (INFP), przyimkowo-nominalną (PRNP_{O+Acc}) oraz trzy frazy zdaniowe: typu ŻE (SP_{ze}), typu ŻEBY (SP_{zeby}) oraz pytajnozależną (SP_q), zob. (3):

- (3) NP_{nom} – NP_{gen} || INFP || PRNP_{O+Acc} || SP_{ze} || SP_{zeby} || SP_q (M. Gębka-Wolak, A. Moroz, 2011: 66)

Jak stwierdzają Autorzy, „wymienione frazy w kontekście badanych czasowników używane są wymiennie”, co ilustrują przykładami cytowanymi w (4)–(6):

- (4) *Maria panicznie (bardzo, przesadnie, strasznie) bała się upaść || upadku || że upadnie || żeby nie upaść || czy nie upadnie || o to, żeby nie upadła.* (M. Gębka-Wolak, A. Moroz, 2011: 65)
- (5) *Obawiają się kupować używane samochody || kupowania używanych samochodów || że kupią używany samochód || żebym nie kupił używanego samochodu || o to, żebym nie kupił używanego samochodu.* (M. Gębka-Wolak, A. Moroz, 2011: 65)
- (6) *Jurek lękał się namalować kicz || namalowania kiczu || że namaluje kicz || żeby nie namalował kiczu || czy nie namalował kiczu || o to, żeby nie namalować kiczu.* (Gębka-Wolak, Moroz 2011: 65)

⁴ W znanych mi słownikach ogólnych języka polskiego uwzględniających informacje składniowe w zasadach opracowania artykułów hasłowych mówi się ogólnie o „łączliwości danej jednostki” (ISJP 2000, t. I: XXX) czy „wymaganiach składniowych opisywanej jednostki leksykalnej” (WSJP PAN – *Zasady...* (2015: 62)) i w stosunku do czasowników nie doprecyzowuje się, która z form fleksyjnych jest uznana za wyjściową dla charakterystyki składniowej całego leksemu. Podobnie we wstępie do SSGCP (1980–1992) oraz w omówieniu słownika *Walenty*, zob A. Przepiórkowski i in. (2014), brak wzmianki o tym, że poszczególne formy danego leksemu czasownikowego mogą się różnić łączliwością składniową.

2.2. Wymagania składniowe form trybu rozkazującego czasowników BAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ wg M. Gębki-Wolak i A. Moroza (2011: 66–69)

Ponieważ, jak słusznie zauważają M. Gębka-Wolak i A. Moroz (2011: 61), użycie form rozkaznika analizowanych czasowników powiązane jest z „obecnością w kontekście komponentu *nie*”, Autorzy proponują odrębnie analizować wymagania składniowe form imperatywnych niezaprzeczonych i zaprzeczonych. Według nich repertuar fraz realizujących alternatywnie prawostronną pozycję wymaganą dla niezanegowanych form trybu rozkazującego czasowników BAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ ogranicza się do frazy nominalnej dopełniaczowej (NP_{gen}), przyimkowo-nominalnej (PRNP_{O+Acc}) oraz frazy o realizacji pustej (Ø):

(7) NP_{nom} – NP_{gen} || PRNP_{O+Acc} || Ø (M. Gębka-Wolak, A. Moroz, 2011: 67)

Jak widać, w przeciwieństwie do wymagań form trybu oznajmującego pokazanych w (3) formy niezaprzeczonego rozkaznika nie mogą łączyć się według cytowanych badaczy z frazą bezokolicznikową (INFP) ani z frazami zdaniowymi (SP_{ze}, SP_{zeby}, SP_q). Ponadto, według tych Autorów, „standardowo występują bez żadnych podrzędników”, przy czym „takie całości – w przeciwieństwie do realizacji konstytuowanych przez formy trzeciej osoby trybu oznajmującego – nie wykazują komunikatywnej niepełności” (Gębka-Wolak, Moroz 2011: 66). Jako ilustrację postawionej tezy Autorzy cytują kilka zdań, w których forma rozkaznika łączy się z NP_{gen}, PRNP_{O+Acc} bądź występuje bez podrzędników. Potwierdzeniem przekonania, że analizowane formy nie mogą łączyć się z frazami zdaniowymi typu SP_{zeby}, jest natomiast dewiacyjny według M. Gębki-Wolak i A. Moroza (2011: 67) przykład (8):

(8) (*)⁵ *Skoro więc pozostaje obietnica wejścia do jego odpoczynku, bójmy się, żeby czasem się nie wydawało, iż ktoś z was jej nie osiągnął.* (Internet; za M. Gębka-Wolak, A. Morozem, 2011: 67)

⁵ Znak * został wzięty w nawias, by zasygnalizować, że uznanie tego zdania za nieakceptowalne jest subiektywną oceną wyrażoną przez M. Gębka-Wolak i A. Moroza (2011), której nie podzielają pytani przeze mnie rodowici użytkownicy języka polskiego.

Według cytowanych badaczy, w przeciwieństwie do (8) wątpliwości nie budzi (8a), w którym fraza zdaniowa SP_{zeby} została wprowadzona przez tzw. korelat:

- (8a) *Skoro więc pozostaje obietnica wejścia do jego odpoczynku, bójmy się o to || tego, żeby czasem się wydawało, iż ktoś z was jej nie osiągnął.* (Gębka-Wolak, Moroz 2011: 67)

Autorzy nie podają niestety innych argumentów przemawiających za tym, że niezanegowane formy analizowanych czasowników nie mogą łączyć się z frazami zdaniowymi typu SP_{ze}, SP_{zeby}, SP_q ani z frazą bezokolicznikową.

W myśl proponowanych przez badaczy ustaleń przedstawionych w (7) należałoby więc uznać za akceptowalne⁶ przykłady (9)–(14), za nieakceptowalne zaś – (15)–(17):

- (9) *Bój się upadku || o to, żebyś nie upadł.*
 (10) *Obawiajmy się kupowania używanych samochodów || o to, żeby nie kupić używanego samochodu.*
 (11) *Lękajcie się namalowania kiczu || o to, żeby nie namalować kiczu.*
 (12) *Bój się!*
 (13) *Obawiajmy się.*
 (14) *Lękajcie się!*
 (15) (*) *Bój się upaść || że upadniesz || żeby nie upaść || czy nie upadniesz.*
 (16) (*) *Obawiajmy się kupować używane samochody || że kupią używany samochód || żeby nie kupili używanego samochodu.*
 (17) (*) *Lękajcie się namalować kicz || że namalujecie kicz || żebyście nie namalowali kiczu || czy nie namaluje kiczu.*

Będzie o tym mowa w p. 3. Taką notację stosuję też wobec innych przykładów cytowanych w tym punkcie.

⁶ M. Gębka-Wolak i A. Moroz (2009) proponują odróżniać pojęcia *poprawność* i *akceptowalność*. Zagadnienia poruszane przez tych Autorów w artykule M. Gębka-Wolak, A. Moroz (2011), jak również w niniejszym tekście, prowadzą do wniosku, że istnieje pomiędzy tymi terminami nieuchronne powiązanie: badacz w ocenie faktów językowych niejednokrotnie posługuje się subiektywnym przekonaniem o akceptowalności danej konstrukcji, a na tej podstawie formułuje sądy dotyczące tego, co istnieje w systemie językowym.

Dla zanegowanych form trybu rozkazującego czasowników BAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ charakterystyczna jest natomiast według M. Gębki-Wolak i A. Moroz (2011: 68) łączliwość nie tylko z frazą nominalną dopełniaczową (NP_{gen}), frazą przyimkowo-nominalną (PRNP_{O+Acc}) i frazą o realizacji pustej (Ø) (jak w wypadku niezanegowanych form rozkaznika, zob. (7)), lecz także z frazą bezokolicznikową (INFP) i frazą zdaniową typu ŻE:

- (18) NP_{nom} – INFP ||NP_{gen} ||SP_{zc} ||PRNP_{O+Acc}|| Ø (Gębka-Wolak, Moroz 2011: 68)

Tezę o niemożliwości wystąpienia w prawostronnej pozycji wymaganej fraz zdaniowych SP_{zeby} czy SP_q ilustrują Autorzy nieakceptowalnymi według nich przykładami (19)–(21):

- (19) (*) *Nie obawiajcie się, żeby poprosić o zapomogę.* (M. Gębka-Wolak, A. Moroz, 2011: 68)
 (20) (*) *Nie obawiaj się, czy cię stać na kupno samochodu.* (M. Gębka-Wolak, A. Moroz, 2011: 68)
 (21) (*) *Nie bój się, czy zaprosi cię na drugą randkę.* (M. Gębka-Wolak, A. Moroz, 2011: 68)

W przeciwieństwie do (19–21) w pełni akceptowalne według cytowanych badaczy są zdania, w których frazy zdaniowe SP_{zeby} czy SP_q są wprowadzane poprzez korelat, jak w (22):

- (22) *Nie bój się o to, czy zaprosi cię na drugą randkę.* (Gębka-Wolak, Moroz 2011: 68)

Autorzy cytują też przykład, w którym dwukrotnie występuje fraza zdaniowa SP_{ze}: w kontekście zanegowanej formy rozkaznika (*Nie obawiaj się, że...*) i w kontekście niezanegowanej formy imperatywnej tego samego czasownika (*obawiaj się, że...*), zob. (23):

- (23) (?) *Nie obawiaj się, że Twoje życie się skończy, obawiaj się, że się nigdy nie zacznie.* (Internet; cyt. za Gębka-Wolak i Morozem 2011: 68)

Został on uznany za wątpliwy, w przeciwieństwie do (23a), w którym niezanegowana forma rozkaznika *obawiaj się* łączy się z korelatem *tego*:

(23a) *Nie obawiaj się, że Twoje życie się skończy, obawiaj się tego, że się nigdy nie zacznie.* (Gębka-Wolak, Moroz 2011: 69)

Swoje rozważania Autorzy kończą wnioskiem, iż formom trybu rozkazującego należy „przypisywać zindywidualizowaną charakterystykę składniową”, a „schematy syntaktyczne konstytuowane przez formy imperatywne winny być ujmowane jako pochodne względem schematów realizowanych przez formy oznajmujące. Podstawową ich właściwością jest z kolei ograniczanie liczby fraz możliwych do pojawienia się w kontekście wyrażen imperatywnych” (Gębka-Wolak, Moroz 2011: 69–70).

3. Wypełnienie wymaganej pozycji niepodmiotowej przy formach trybu rozkazującego czasowników BAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ: próba ponownego oglądu

W p. 2 przedstawiłam obserwacje M. Gębki-Wolak i A. Moroza (2011) dotyczące możliwości sposobu realizacji prawostronnej pozycji wymaganej przez formy rozkaznika czasowników BAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ na tle jej realizacji w kontekście form trybu oznajmującego tych czasowników. Poniżej zostaną scharakteryzowane przykłady, które pokazują, że sposoby realizacji tej pozycji przy formach imperatywnych analizowanych czasowników nie ograniczają się do wskazanych w (7) i (18), zob. 3.1–3.3., a jej pusta realizacja jest możliwa także w kontekście form nieimperatywnych, zob. 3.4.

3.1. Występowanie form rozkaznika (zanegowanego lub niezanegowanego) czasowników BAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ z SP_{zeby} i SP_q

Jak pokazałam wyżej, M. Gębka-Wolak i A. Moroz (2011) uznają, iż zarówno przy niezanegowanych, jak i zanegowanych formach trybu rozkazującego omawianych czasowników frazy zdaniowe typu SP_{zeby} i SP_q nie mogą wystąpić. Weźmy pod uwagę najpierw użycia rozkazników akomodujących SP_{zeby} w kontekstach bez negacji, np. (24)–(26), oraz z negacją, jak w (27)–(29):

- (24) *Bójcie się żeby się nie obudziła [...] / Bójcie się żeby nie umarła u was, / Bójcie się żeby latając wszystkich szyb wam nie wybiła / Bójcie się żeby w ciemnym kącie się nie skryła [...]* (<http://malowane-wierszem.blogspot.com/2014/10/zodziejka-robert-desnos.html>⁷)
- (25) *[...] Bóg jest wszędzie także i na ulicy, tylko lękaj się żeby nie przeszedł obok ciebie i więcej nie zawrócił*⁸... (<http://www.dziennikw-schodni.pl/lubelskie/uroczystosci-11-listopada-w-lublinie-i-regionie, n,1000016079.html>; komentarz do artykułu)
- (26) *Lecz my, pobożni mężowie, na ile tylko możemy, obawiamy się, żeby do nas nie odnosiło się to straszliwe zdanie [...]* (http://www.opoka.org.pl/biblioteka/T/TH/petrus_2010_kaplanstwo_02.html)
- (27) *Nie bój się, aby dodać kilka jasnych akcentów.* (http://pl.altarta.com/01_15/bialy-slub-swieto-czystosci-i-niewinnosci/)
- (28) *I nie lękajmy się, by miały na tym ucierpieć nasze ćwiczenia zewnętrzne.* (<http://www.pch24.pl/uwaga-i-czujnos-cnoty-sprawiedliwych,5585,i.html#ixzz4MY1H84UK>)
- (29) *Jeśli widzisz, że zwierzę jest zaniedbywane czy krzywdzone nie obawiaj się, żeby zgłosić to odpowiednim służbom.* (<http://doglife.pl/badz-aniolkiem-dla-zwierzat/>)

Przykłady analogiczne do (24)–(29), tj. zawierające formę rozkaźnika i zależną od niej frazę zdaniową typu ŻEBY, nie są liczne w NKJP⁹, jednak ich wiele wystąpień można znaleźć w Internecie. Większość z nich w ocenie pytanym przez mnie rodowitych użytkowników języka polskiego (zarówno językoznawców, jak i przedstawicieli innych dziedzin humanistycznych, a także nauk ścisłych) nie budzi wątpliwości normatywnych, podobnie jak (19). Wątpliwości co do zdania (8) natomiast wynikają raczej z jego zawartości semantycznej, a nie z powodu obecności konstrukcji *bójmy się, żeby*. Można więc przyjąć, że fraza zdaniowa SP_{zeby} powinna być uwzględniona

⁷ Dostęp do wszystkich cytowanych źródeł pochodzących z Internetu miał miejsce 05.06.2016 r.

⁸ Cytując autentyczne przykłady, każdorazowo zachowuję pisownię oryginalną, nawet jeśli nie jest zgodna z normą ortograficzno-interpunkcyjną współczesnej polszczyzny.

⁹ Korzystałam z pełnej wersji NKJP dostępnej na stronie www.nkjp.pl, zawierającej 1,524,696,745 słów.

w repertuarze realizacji niepodmiotowej pozycji wymaganej przy formach rozkaznika czasowników BAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ.

O wiele rzadsze są natomiast wystąpienia w kontekście analizowanych form frazy pytajnozależnej (SP_q). Brak ich w NKJP, lecz na stronach internetowych znalazłam kilka przykładów z formami imperatywnymi niezanegowanymi, zob. (30)–(31), i zanegowanymi, zob. (32)–(33):

- (30) ? *Bój się jak wyglądasz.* (<http://www.deon.pl/religia/duchowosc-i-wiara/zycie-i-wiara/art,1166,ks-piotr-pawlukiewicz-o-broni-szata-na.html>)
- (31) [...] *ponieważ Bóg tak często chce, byśmy się nawrócili, a my nie chcemy, o, lękajmy się, czy, kiedy my zechcemy, Bóg czas da.* (http://www.ultramontes.pl/eberhard_chrystus_na_krzyżu.htm)
- (32) *Nie obawiaj się czy masz w domu intruza lub czy zapomniałeś wyłączyć światło w sypialni.* (<http://www.fibar.com/pl/system-fibar/interfejs/bezpieczenstwo>)
- (33) *Nie obawiaj się, czy trening będzie bezpieczny dla Ciebie i Twojego dziecka [...]* (<http://www.annakonarzewska.pl/oferta/aktywna-w-ciazy>)

Choć zdanie (30) wydaje się nieco wątpliwe, to (31)–(33) brzmią zupełnie naturalnie. Moi respondenci uznali też, że nie mogą być uznane za jednoznacznie nieakceptowalne przykłady (20)–(21). Nie można więc wykluczyć również występowania SP_q jako realizacji wymaganej pozycji niepodmiotowej w analizowanych kontekstach. Uwarunkowania związane z możliwością jej wystąpienia wymagają natomiast niewątpliwie dalszych szczegółowych badań.

3.2. Występowanie form niezanegowanego rozkaznika czasowników BAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ z SP_{ze}

M. Gębka-Wolak i A. Moroz (2011) uznają, że fraza zdaniowa typu ŹE może wystąpić jedynie jako realizacja niepodmiotowej pozycji wymaganej przy formach trybu rozkazującego czasowników BAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ poprzedzonych negacją, a nie jest akceptowalna przy niezanegowanych formach rozkaznika tych czasowników. Można jednak

znaleźć użycia tego typu, które nie budzą wątpliwości normatywnych, np. (34):

- (34) *Bój się, że nie będziesz miała innych wspomnień na starość, tylko morze pochłoniętych słodyczy. [...] Bój się, że nie zobaczysz, jak to jest żyć w wolności od obsesji jedzenia./ Bój się, że zniszczysz swoje zdrowie, którego nic ci nie wróci.* (<http://wilczoglodna.pl/boje-sie>¹⁰)

Odnotowałam też takie użycia, w których fraza SP_{ze} występuje w danym kontekście dwukrotnie: jako realizacja niepodmiotowej pozycji wymaganej przy formie imperatywnej zaprzeczonej oraz przy formie rozkaznikowej niezanegowanej, np. (35)–(37):

- (35) *Nie bój się, że nie zdasz matury. Bój się, że oblejesz egzamin życia.* (<http://www.niedziela.pl/arttykul/22151/Kard-Dziwisch-przewodniczyl-Mszy-sw-w>)
- (36) *Parafrazuje Jana Pawła II: „Nie lękajmy się, a zwyciężymy”. Za to my lękajmy się, że zwyciężą.* (http://wyborcza.pl/1,75968,17127150,Prezesa_Kaczynskiego_Polska_prawdziwa_i_demokratyczna.html)
- (37) *Uwaga inwestorzy: nie lękajcie się wzrostu stóp procentowych. Bójcie się, że pozostaną niskie na zawsze.* (<http://prosperity.mes.pl/nwl492013,s436,dok9001,uwaga-inwestorzy-nie-lekajcie-sie-wzrostu-stop-procentowych-bojcie-sie-ze-pozostana-niskie-na-zawsze.htm>)

Użycia niezanegowanych form trybu rozkazującego w (34)–(37) według moich rozmówców są akceptowalne, mimo że nie są zbyt często spotykane. Aprobataę zyskał wśród pytaných przeze mnie osób także przykład (23), który jest często powtarzany na stronach internetowych aforyzmem. Nie można się więc zgodzić z twierdzeniem, że wystąpienie frazy zdaniowej SP_{ze} w prawostronnym kontekście niezanegowanych form rozkaznikowych analizowanych tu czasowników jest niemożliwe.

¹⁰ Na stronie tej znajduje się tekst, w którym 12 razy użyto formy trybu oznajmującego *boję się* oraz 12 razy formy rozkaznika *bój się*. Występują one z różnymi niepastymi realizacjami wymaganej pozycji niepodmiotowej, w tym wielokrotnie z SP_{ze}.

3.3. Występowanie form niezanegowanego rozkaznika czasowników BAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ z INFP

Zastanówmy się z kolei, czy niepodmiotowa pozycja wymagana przy niepoprzedzonych negacją formach imperatywnych czasowników BAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ może być realizowana przez frazę bezokolicznikową. Przyjrzyjmy się zdaniom (38)–(40):

- (38) *Jeśli tak ma zarządzać NFZ-em to bójmy się chorować.* (http://www.24opole.pl/8902,Sad_odrzucil_zazalenie_prezesa_NFZ,wiadomosc.html; komentarz do artykułu)
- (39) *Jeśli tak ma zarządzać NFZ-em, to obawiajmy się chorować.*
- (40) *Jeśli tak ma zarządzać NFZ-em, to lękajmy się chorować.*

Przykłady (38)–(40) są akceptowalne i choć trzeba przyznać, że nie są częste (autentyczny jest jedynie (38)), świadczą o tym, iż nie można wykluczyć realizacji pozycji niepodmiotowej przy niezanegowanych formach imperatywnych omawianych czasowników poprzez frazę bezokolicznikową (INFP).

3.4. Formy nieimperatywne czasowników BAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ a realizacja zerowa pozycji niepodmiotowej

W p. 2. była mowa o tym, że M. Gębka-Wolak i A. Moroz uznają możliwość wystąpienia pustej realizacji niepodmiotowej frazy niewymaganej za dopuszczalną jedynie przy formach rozkaznika analizowanych czasowników (w przeciwieństwie do form trybu oznajmującego). Wydaje się jednak, że akceptowalne i zarazem znaczeniowo nieeliptyczne mogą być także pewne użycia form trybu oznajmującego leksemów BAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ, w których typowe oczekiwania konotacyjne prawostronnie nie są zrealizowane, por. np. (41)–(44):

- (41) *Leżę i boję się...* (NKJP)
- (42) *Bardzo się obawiałam ale okazało się, że niepotrzebnie.* (<http://www.wojcikclinic.pl/opinie>)

- (43) *Dziewczyny mocno szarpnęły od początku, trochę się obawiałem.* (http://www.sport.pl/londyn2012/1,127467,12248036,Londyn_2012_Trener_medalistek__radosc__ulga_i____bol.html)
- (44) *Lecz my nie lękamy się, nie ronimy łez.* (NKJP)

Pusta realizacja wymaganej pozycji niepodmiotowej może mieć miejsce zarówno przy niezanegowanych formach trybu oznajmującego, np. w (41)–(43), jak i zanegowanych, np. (44). Oczywiście o nieeliptyczności takich wystąpień mogą decydować czynniki kontekstowe, np. obecność fraz niewymaganych *bardzo* w (42) czy *trochę* w (43). Takie użycia częste są m.in. w konstrukcjach pytajnych, zarówno przy niezaprzeczonej formie czasownika (np. (45)), jak i w konstrukcji werbalnej z negacją (np. (46)):

- (45) *Boisz się? – zapytał.* (NKJP)
- (46) *Nie boisz się?* (NKJP)

Wydaje się, że w tego typu użyciach czasowników BAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ istotne jest podkreślenie samego istnienia określonego stanu wewnętrznego tego, kto go doświadcza ('odczuwać lęk' bądź 'nie odczuwać lęku' – dla użyc z negacją), a nie wskazanie na jego źródło, por. także (47)–(48):

- (47) *Boję się/ I smutno mi, i dręcą mnie przeczucia złe [...] Boję się! Kto wie, czy dobrze to, czy źle, że/ Boję się?! A może lęk przed krokiem złym ostrzegać ma?* (http://www.tekstowo.pl/piosenka,romeo_i_julia,boje_sie.html)
- (48) *Jestem mężny! Nie boję się!* (NKJP)

Warto też dodać, że puste realizacje wymaganej pozycji niepodmiotowej mogą też wystąpić w kontekście bezokolicznika, np. (49), czy form trybu warunkowego, np. (50):

- (49) *Nie bać się... nie bać... – powtarzał w myślach i starał się oddychać miarowo. Nie bać się... nie bać się... nie bać się... – obracały mu się w głowie wciąż te same słowa, mielone na papkę przez młyn rozumu, aż straciły sens.* (NKJP)

(50) *Powiedz sama, czy lękałabyś się na ich miejscu?* (NKJP)

Przykłady analizowane w tym punkcie prowadzą do wniosku, że nie można wykluczyć zerowej realizacji pozycji niepodmiotowej także przy formach nieimperatywnych czasowników BAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ. Warto też podkreślić, że zdania (12)–(14) można by uznać za komunikatywnie pełne jedynie w określonym kontekście, ale raczej nie w izolacji. Wynika więc z tego, że realizacja zerowa niewymaganej pozycji niepodmiotowej przy formach trybu rozkazującego omawianych czasowników nie powinna być uznawana za cechę charakterystyczną jedynie dla form imperatywnych.

Trzeba też podkreślić, że uwarunkowania możliwości wystąpienia pustej realizacji niepodmiotowej pozycji wymaganej zarówno przy formach rozkaznika, jak i formach nieimperatywnych, wpisują się w problematykę bardziej ogólną, sygnalizowaną w wielu pracach z zakresu składni: możliwości pominięcia członu wymaganego bądź też rozróżniania tzw. konotacji obligatoryjnej i fakultatywnej, zob. Saloni, Świdziński (1998: 245–247), Grzegorzycowa (2004: 50, 52), Moroz (2009), Zaron (2009a: 121).

4. Wnioski

Przedstawiona powyżej analiza użyc form imperatywnych czasowników BAĆ SIĘ, LĘKAĆ SIĘ, OBAWIAĆ SIĘ nie daje podstaw, by mówić o sygnalizowanym przez M. Gębkę-Wolak i A. Moroza (2011: 70) *gubieniu* „niektórych typów podrzędników przez formy imperatywne” (i przewidywanym przez tychże Autorów „seryjnym” jego charakterze). W wypadku omawianych czasowników mamy bowiem do czynienia raczej z uwarunkowaniami semantyczno-kontekstowymi mającymi wpływ na akceptowalność zdań, w których frazy określonego typu występują. Wydaje się, że wpływ na ocenę pewnych użyc może mieć też frekwencja: nie budzą wątpliwości takie konstrukcje składniowe, które są częste, natomiast rzadsze realizacje omawianej pozycji mogą się wydawać wątpliwe właśnie z racji swojej niskiej frekwencji¹¹. Nie powinno się ich jednak uznawać na tej podstawie za leżące poza systemem składniowym polszczyzny.

¹¹ W odniesieniu do fleksji pisał o tym Z. Saloni (1992).

Ponadto, pożądane wydaje się, by w wypadku badań składniowych dotyczących różnych leksemów czasownikowych, także tych uważanych za synonimiczne, rozpocząć analizę ich użycie od oglądu każdego z nich z osobna. W odniesieniu do wymagań składniowych omawianych tu czasowników byłoby to tym bardziej pożądane, że mimo podobieństwa semantycznego nie są one w słownikach języka polskiego kwalifikowane jednakowo pod względem stylistycznym; o ile *BACIĆ SIĘ* nie jest nacechowane stylistycznie, o tyle pozostałe dwa nie są pod tym względem neutralne: *LEKACIĆ SIĘ* kwalifikowane jest jako książkowe w NSPP (1999: 396), ISJP (2000: t. I, s. 762), USJP (2008), WSJP (2016); *OBAWIAĆ SIĘ* zaś otrzymało taki kwalifikator w NSPP (1999: 527) i USJP (2008). Odrębności w nacechowaniu stylistycznym towarzyszą zaś różnice frekwencyjne: w korpusach języka polskiego formy imperatywne czasownika *BACIĆ SIĘ* są wielokrotnie częstsze niż rozkazniki czasowników *LEKACIĆ SIĘ* i *OBAWIAĆ SIĘ*.

Wydaje się więc celowe, by nie rezygnować z dalszych wnikliwych badań dotyczących tematyki podjętej przez M. Gębka-Wolak i A. Moroza (2011), a kontynuowanych w niniejszym tekście.

Bibliografia

- BAŃKO M., 2002, *Wykłady z polskiej fleksji*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- BARTMIŃSKI J. (red.), 1988, *Konotacja*, Lublin: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej.
- BOGUSŁAWSKI A., 1974, O rozkazniku, *Prace Filologiczne XXV*, s. 192–197.
- BOGUSŁAWSKI A., 2002, Myślenie życzeniowe i działanie życzeniowe. Jeszcze o rozkazniku i narzędziach pokrewnych, w: W. Gruszczyński (red.), *Język narzędziem myślenia i działania*, Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa, s. 86–95.
- BOGUSŁAWSKI A., 2009, Polski rozkaznik w ujęciu operacyjnym, *Poradnik Językowy*, z. 1, s. 3–12.
- DANIELEWICZOWA M., 2010, Schematy składniowe – podstawowe kwestie metodologiczne, *Poradnik Językowy*, z. 1, s. 3–12.
- GĘBKA-WOLAK M., MOROZ A., 2009, Poprawność a akceptowalność. Problemy teoretyczne, *Język Polski LXXXIX*, z. 2, s. 124–134.
- GĘBKA-WOLAK M., MOROZ A., 2011, Indywidualne dyspozycje składniowe form trybu rozkazującego (na przykładzie czasowników *BACIĆ SIĘ*, *OBAWIAĆ SIĘ*, *LEKACIĆ SIĘ*), w: M. Bańko, D. Kocińska (red.), *Różne formy. Różne treści*, Warszawa: Wydział Polonistyki UW, s. 59–71.

- GOJP – DOROSZEWSKI W., WIECZORKIEWICZ B., 1972, *Gramatyka opisowa języka polskiego z ćwiczeniami*, t. 2: *Fleksja. Składnia*, wyd. 5., Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- GROCHOWSKI M., 1981, Problem rozróżniania znaczeń czasowników polisemicznych, w: A. Bartoszewicz, J. Wajszczuk (red.), *Budowa, semantyka i łączliwość czasowników w języku rosyjskim i polskim*, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, s. 33–39.
- GRZEGORCZYKOWA R., 2004, *Wykłady z polskiej składni*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- HUSZCZA R., 2006: *Honoryfikatywność: gramatyka, pragmatyka, typologia*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- ISJP – BAŃKO M. (red.), 2000, *Inny słownik języka polskiego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- KLEMENSIEWICZ Z., 1983, *Podstawowe wiadomości z gramatyki języka polskiego*, wyd. 11., Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- KOPCIŃSKA D., 2001, Schemat zdaniowy jako jednostka języka, w: W. Gruszczyński (red.), *Nie bez znaczenia... Prace ofiarowane Profesorowi Zygmuntowi Saloniemu z okazji jubileuszu 15000 dni pracy naukowej*, Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, s. 171–177.
- KOPCIŃSKA D., 2010, Schematy zdaniowe a schematy składniowe czasownika, w: B. Czopek-Kopciuch, P. Żmigrodzki (red.), *Język polski – wczoraj, dziś, jutro*, Kraków: Wydawnictwo Lexis, s. 232–240.
- LASKOWSKI R., 1998a, Kategorie morfologiczne języka polskiego – charakterystyka funkcjonalna, w: R. Grzegorzycykowa, R. Laskowski i H. Wróbel (red.), *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, wyd. 2 zmienione., Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 151–224.
- LASKOWSKI R., 1998b, Semantyka trybu rozkazującego, *Polonica XIX*, s. 5–29.
- LINDE-USIEKNIOWICZ J., 1990, Formy złożone polskiego imperatiwu, *Poradnik Językowy*, z. 6, s. 463–467.
- MOROZ A., 2009, Ocena poprawności związków konotacyjnych, *Język Polski LXXXIX*, z. 2, s. 145–153.
- NAGÓRKO A., 1993, Konotacja w polskich pracach składniowych, *Poradnik Językowy*, z. 5, s. 231–241.
- NSPP – MARKOWSKI A. (red.), 1999, *Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- PRZEPIÓRKOWSKI A. I IN., 2014: PRZEPIÓRKOWSKI A., SKWARSKI F., HAJNICZ E., PATEJUK A., ŚWIDZIŃSKI M., WOLIŃSKI M., Modelowanie własności składniowych czasowników w nowym słowniku walencyjnym języka polskiego, *Polonica XXXIII*, s. 159–178.

- SALONI Z., 1992, Co istnieje, a co nie istnieje we fleksji polskiej, *Prace Filologiczne XXXVII*, s. 75–87.
- SALONI Z., 2007a, *Czasownik polski. Odmiana. Słownik*, wyd. 3. zmien., Warszawa: Wydawnictwo „Wiedza Powszechna”.
- SALONI Z., 2007b, *Słownik gramatyczny języka polskiego. Podstawy teoretyczne*, Warszawa: Wydawnictwo „Wiedza Powszechna”.
- SALONI Z., ŚWIDZIŃSKI M., 1998, *Składnia współczesnego języka polskiego*, wyd. 4 zmien., Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- SSGCP – POŁAŃSKI K. (red.), 1980–1992, *Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich t. 1–5*, Wrocław [online:] <http://rcin.org.pl/dlibra/docmetadata?id=3268&from=publication> [05.06.2016].
- SZOBER S., 1966, *Gramatyka języka polskiego*, oprac. W. Doroszewski, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- SZUPRYCZYŃSKA M., 1996a, *Pozycja składniowa frazy celownikowej w zdaniu polskim*, Toruń: Wydawnictwo TOP Kurier.
- SZUPRYCZYŃSKA M., 1996b, Problem pozycji składniowej, w: K. Kallas (red.), *Polonistyka toruńska Uniwersytetowi w 50. rocznicę utworzenia UMK. Językoznawstwo*, Toruń: Wydawnictwa UMK, s. 135–144.
- ŚWIDZIŃSKI M., 1999, O ograniczeniach aparatu pojęciowego schematów zdaniowych, w: W. Banyś, L. Bednarczuk, S. Karolak (red.), *Studia lingwistyczne ofiarowane Profesorowi Kazimierzowi Polańskiemu na 70-lecie Jego urodzin*, Katowice: Wydawnictwo UŚ, s. 187–197.
- TOKARSKI J., 1951, *Czasowniki polskie. Formy, typy, wyjątki, słownik*, Warszawa: Wydawnictwo S. Arcta.
- TOKARSKI J., 1973, *Fleksja polska*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- TOPOLIŃSKA Z., 1966, O kategoriach gramatycznych polskiego imperatiwu, *Język Polski*, z. 3, s. 167–173.
- USJP – DUBISZ S. (red.), 2008, *Uniwersalny słownik języka polskiego*, Warszawa, wersja elektroniczna (USB Flash Drive).
- WRÓBEL H., 2001, *Gramatyka języka polskiego*, Kraków: Od Nowa.
- WSJP – ŻMIGRODZKI P. (red.), 2016: *Wielki słownik języka polskiego*, [online:] <http://www.wsjp.pl/> [05.06.2016].
- WSJP PAN – Zasady..., 2015: *Wielki słownik języka polskiego PAN. Zasady opracowania*, zestawił P. Żmigrodzki, wyd. 2., Kraków, [online:] http://www.wsjp.pl/pobieranie/Zasady_opracowania_WSJP.pdf [05.06.2016]
- ZARON Z., 2009a, Oddziaływania składniowe, w teże: *Wybrane problemy składni funkcjonalnej*, Warszawa: Bel Sudio, s. 114–134.
- ZARON Z., 2009b, Zależności różne formy. Konotacja i akomodacja, w teże: *Wybrane problemy składni funkcjonalnej*, Warszawa: Bel Sudio, s. 99–113.

ZARON Z., 2012, Konotacja nie jedno ma imię, w: Ju. Apresjan et al (eds.), *Meaning, Texts and other Exciting Things. A Festschrift to Commemorate the 80th Anniversary of Professor Igor Alexandrovic Mel'cuk*, Moskwa: Jazyki slawjanskoj kultury, s. 672–681.

**Syntactic requirements of imperative forms in contemporary Polish
(in relation to the article of M. Gębka-Wolak and A. Moroz (2011))**

(s u m m a r y)

The aim of this paper is to discuss some statements concerning the syntactic features of imperative forms of the verbs *BAC' SIE*, *OBAWIAĆ SIE*, *LĘKAĆ SIE* ('to fear (of) sth') made by M. Gębka-Wolak and A. Moroz in the article *Individual syntactic propensities of imperative forms (on the basis of the verbs: BAC' SIE, OBAWIAĆ SIE, LĘKAĆ SIE)* (2011). The conclusion is that the imperative forms of the verbs *BAC' SIE*, *OBAWIAĆ SIE*, *LĘKAĆ SIE*, against the opinion of these Authors, do not have syntactical requirements different from those of the forms of the indicative mood of these verbs.

